

W odpowiedzi na pismo z dnia 7 sierpnia 2012 r. (DPS.I.0700-11-5315-MS/12) Sekretarza Stanu przy Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej w przedmiocie Interpelacji poselskiej w sprawie zmiany ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 t.j. z dnia 2 października 2009 r. Dz.U. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm., polegającej na wyłączeniu z obowiązku zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia z pomocy społecznej przez małżonka osoby korzystającej z przedmiotowej pomocy, który pozostaje w separacji. Stowarzyszenie na Rzecz Niepełnosprawnych SPES przedkłada następujące stanowisko.

Przyczyną wystąpienia przez małżonka z żądaniem orzeczenia separacji jest najczęściej chęć zapewnienia sobie (jak i dzieciom) bezpieczeństwa prawnego i majątkowego w związku z rozpadem małżeństwa, gdy z powodów światopoglądowych czy religijnych małżonek ten nie chce orzeczenia rozwodu.

Obowiązek zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia z pomocy społecznej określony w art. 96 ust. 1 pkt. 3) ustawy o pomocy społecznej dotyczy także małżonka pozostającego w separacji.

„Art. 96.

1. Obowiązek zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia z pomocy społecznej spoczywa na:
(...)

3) małżonku, zstępnych przed wstępnymi osoby korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej - jedynie w przypadku gdy nie dokonano zwrotu wydatków zgodnie z pkt 1 i 2, w wysokości przewidzianej w decyzji dla osoby lub rodziny korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej.

Oslabia to bardzo silnie skutki, jakie powinna powodować z istoty swej separacja.

Zgodnie bowiem z Art. 54. § 1. Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego:

„§ 1. Orzeczenie separacji powoduje powstanie między małżonkami rozdzielności majątkowej”

Wobec powyższego uznać należy, że zobowiązania małżonka pozostającego w separacji zaciągnięte po jej orzeczeniu (w tym pobieranie świadczeń z pomocy społecznej bądź też korzystanie z usług realizowanych na podstawie w/w ustawy) są wyłącznym jego zobowiązaniem, za które drugi z małżonków nie ponosi odpowiedzialności.

Przywołany w odpowiedzi Sekretarza Stanu **obowiązek wzajemnej pomocy** wskazany w art. „Art. 61⁴. § 3. Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego:

„„Art. 61⁴.

§ 1. Orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa

§ 3. Jeżeli wymagają tego względy słuszności, małżonkowie pozostający w separacji obowiązani są do wzajemnej pomocy”

wg komentarza wydanego przez C.H.Beck pod red. prof. dr hab. Krzysztof Pietrzykowski w 2012 r. „(...) może powstać wówczas, gdy np. jeden z małżonków wymaga pomocy od drugiego ze względu na swój stan zdrowia.(...) Wydaje się ponadto, że **zakres obowiązku wzajemnej pomocy jest węższy niż wówczas, gdy małżonkowie pozostają we wspólnym pożyciu.** Zastrzeżenie to może dotyczyć np. zachowania jednakowej stopy życiowej małżonków. Przyjęcie zapatrywania, zgodnie z którym pomimo orzeczenia separacji powinna być nadal zachowana zasada równej stopy życiowej, wydaje się rozwiązaniem zbyt daleko idącym. **O tym, jak wspomniany obowiązek powinien się kształtować, decydować będą okoliczności konkretnego wypadku.** Pamiętać jednak należy także o tym, iż

omawiany obowiązek dotyczy nie tylko sfery materialnej, lecz także duchowej (np. moralnego wsparcia w razie choroby)."

W przypadku gdy separacja została orzeczona z wyłącznej winy małżonka korzystającego ze świadczeń pomocy społecznej – np. z powodu znęcania się nad drugim małżonkiem bądź innymi osobami wspólnie zamieszkującymi, czy innych rażąco nagannych zachowań - w świetle obowiązujących przepisów małżonek uznany za niewinnego zostaje mimo to zobowiązany do zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia pomocy społecznej małżonka wyłącznie winnego rozpadowi małżeństwa. Wynika to z faktu, iż nie bierze się pod uwagę okoliczności konkretnego wypadku lecz stosuje się literalną wykładnię przepisu, który sam w sobie nie jest jednoznaczny.

Ponadto wg cytowanego wcześniej komentatora przepisu:

*„Niepotrzebnie ustawodawca w art. 61⁴ § 3 posłużył się zasadami słuszności, a nie **zasadami współżycia społecznego**. Pojęcie słuszności jest bardziej precyzyjne od zasad współżycia społecznego (aczkolwiek obydwa te pojęcia należą do kategorii zwrotów niedookreślonych), a wprowadzenie do KRO "słuszności" może stanowić przejaw tendencji do **odchodzenia od zasad współżycia społecznego** w naszym ustawodawstwie."*

W stosunku do małżonków pozostających w separacji można zauważyć odchodzenie od zasad współżycia społecznego w przypadku stosowania przepisu Art. 96 ust. 1 pkt. 3) co przejawia się w żądaniu od nich zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia z pomocy społecznej nie bacząc na kontekst sytuacji, która doprowadziła do orzeczenia separacji.

Niezależnie od powyższego, ryzyko obciążenia obowiązkiem zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia pomocy społecznej swojego małżonka bywa czynnikiem wpływającym na dokonanie wyboru rozwiązania prawnego: separacja czy rozwód pomimo tego, że żądanie to może nie być zgodne z światopoglądem i sumieniem małżonka.

W świetle powyższego uważamy, iż wprowadzenie do art. 96 ustawy o pomocy społecznej ustępu 1a o treści:

Art. 96

ust. 1a „Obowiązek zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia pomocy społecznej nie dotyczy małżonka osoby korzystającej z przedmiotowej pomocy, który pozostaje w separacji."

przyczyni się do wzmocnienia ochrony małżonka pozostającego w separacji w zakresie odpowiedzialności za zobowiązania drugiego małżonka oraz będzie promować instytucję separacji i chronić instytucję małżeństwa.